

Posudek na disertační práci

Kateřiny Rysové: O slovosledu z komunikačního pohledu

Doktorandka se ve své práci zaměřuje na problematiku slovosledu v povrchové stavbě věty, především věty české, ale v jistých aspektech i německé, a sleduje přitom řadu velmi zajímavých otázek. I když ve shrnutí ukazuje, že činitelů, které ovlivňují českých slovosled, je řada, soustřeďuje se právem na činitel zásadní, kterým je aktuální členění věty.

Východiskem její práce jsou tři pohledy zpracované v dosavadní literatuře: (i) dosud nejsystematičtější popis českého slovosledu v pracích Ludmily Uhlířové (které se odráží také v tzv. akademické mluvnici češtiny), (ii) teorie aktuálního členění pražské skupiny formální lingvistiky (dále zkracujeme jako TFA, topic-focus articulation), a (iii) pro němčinu pak gramatika Flämingova, kde autor hlavní slovosledný faktor v němčině spatřuje ve valenci. Doktorandka prokazuje dokonalé seznámení s těmito zdroji, zároveň je však umí kriticky hodnotit a čerpat to, co sama považuje za kladné momenty. Největší přínos v tomto smyslu je však autorčina soustavná a podrobná i pečlivá práce s korpusovými zdroji, a to jak pro češtinu, tak pro němčinu; právě v nich hledá podporu navržených hypotéz či jejich vyvrácení. Autorka se přitom nespokojuje jen s frekvenčními údaji, jak je to někdy běžné v korpusové lingvistice, ale nalezená data pečlivě vyhodnocuje, a to jak teoreticky, tak i statisticky. Ve svých závěrech je dostatečně opatrná, nabízí různá možná vysvětlení případných odchylek a také ukazuje, v jakém směru a s jakými otázkami je možné či třeba pokračovat.

Ve všech těchto ohledech jde o práci originální a pro další bádání, ať již vlastní autorčino nebo jiných bohemistů (a jistě i germanistů) nesmírně podnětnou.

Ke zpracování jednotlivých témat nemá žádné připomínky; jedině snad na str. 35 příklad 3 není jasně vysvětlen. Pokud jde o teorii TFA, možná by bylo dobré zmínit se o tom, že v citovaných pracích, hlavně z pozdější doby, se výslovně autoři distancují od pojmu „kulisa“ (str. 31n.) a také že v tektogramatických reprezentacích v Pražském závislostním korpusu je slovosled upraven na hloubkový jen v kontextově zapojené části; v kontextově nezapojené části (ohnisku) zůstalo povrchové pořadí, právě proto, aby bylo možné např. ověřovat hypotézu systémového uspořádání (str. 51).

Pro diskusi při obhajobě navrhuji doktorandce, aby se mj. pokusila propojit otázku vztahu mezi hloubkovým a povrchovým slovosledem v češtině z pohledu tzv. projektivity (zde odkazují na starší dizertaci D. Zemana a některé stati v PBML) a také aby blíže vysvětlila svůj návrh testu porozumění; její výklad na str. 47 je poměrně velmi stručný.

Shrnuji: doktorskou dizertaci Kateřiny Rysové považuji za práci výjimečně kvalitní, propojující empirický pohled s přístupem korpusové lingvistiky i s (velmi informovaným) přihlédnutím k vyhodnocení statistickému. Sama doktorandka se může rovněž vykázat velmi dobrou publikační aktivitou, což samo o sobě potvrzuje hodnotu její odborné práce.

Z uvedených důvodů **DOPORUČUJI** práci Kateřiny Rysové k obhajobě PhD.

Prof. PhDr. Eva Hajičová, DrSc

MFF UK v Praze

17. 7. 2013